

Tema 19: XENÉTICA

□ Conceptos básicos

- Alelo: cada un dos xenes que informan sobre un mesmo carácter. Se os dous alelos son iguais o individuo é homocigótico para ese carácter; se son diferentes é heterocigótico.
- Herdanza dominante: un dos alelos (alelo dominante) domina sobre o outro (alelo recessivo), que queda oculto.
- Herdanza intermedia: ningun dos alelos domina sobre o outro e pouse de manifesto un carácter intermedio.
- Cariotipo: conxunto de cromosomas dun organismo ordenados en parellas, tamaño e estrutura.
- Xenotipo: xenes dun individuo para un, varios ou todos os caracteres.
- Fenotipo: conxunto de caracteres que un individuo exhibe; é a manifestación do xenotipo, tras actuar o medio ambiente.
- Carácter: particularidade morfolóxica ou fisiolóxica dun ser vivo.
- Codominancia: dous alelos son equipotentes e, nos híbridos, manifestase os dous.
- Alelo letal: provoca a morte do individuo; adoita ser recessivo.

□ Retrocruzamento / cruce retrogado

Consiste en cruzar un individuo con homocigótico receptor para saber se é homocigótico ou heterocigótico. De resultan todos os descendentes co fenotipo dominante, o ser probado é homocigótico. De o resultado é de 50%.

con fenotipo dominante e 50% con fenotipo recesivo, o ser probado e heterocigótico.

$$AA \times aa$$

Aa Aa Aa Aa

100% con fenotipo dominante

H. DOMINANTE

$$Aa \times aa$$

Aa Aa aa aa

50% con fenotipo dominante
50% con fenotipo recesivo

□ Leis de Mendel

• 1ª LEI: LEI DA UNIFORMIDADE DA PRIMEIRA XERACIÓN FILIAL:

"Ao cruzar individuos de razas puras (homocigóticos) que difiram nun só carácter, todos os individuos da descendencia son idénticos para ese carácter."

H. DOMINANTE:

AA } pelo negro
Aa } pelo negro
aa : pelo branco

$$\textcircled{P} \quad AA \times aa \quad 100\% Aa$$

F₁ Aa Aa Aa Aa 100% negros

H. INTERMEDIA:

AA : vermellas
Aa : rosas
aa : brancas

$$\textcircled{P} \quad AA \times aa \quad 100\% Aa$$

↓
100% rosas

• 2ª LEI: LEI DA SEPARACIÓN DOS XENES QUE

FORMAN A PARELLA DE ALÉLOMORFOS:

"Os xenes que determinan un carácter separáense durante a formación dos gametos e volven reunirse durante a fecundación."

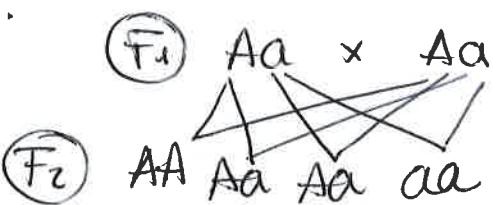
H. DOMINANTE:

AA } pelo negro
Aa }

aa: pelo blanco

25% aa \rightarrow 25% blancos

50% Aa \rightarrow 75% negros
25% AA

proporción
3:1

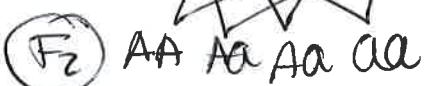
H. INTERMEDIA:

AA: vermellas

Aa: rosas

aa: blancas

F_1 Aa \times Aa

proporción
1:2:1

25% aa \rightarrow 25% blancas

25% AA \rightarrow 25% vermellas

50% Aa \rightarrow 50% rosas

• 3ª LEI: LEI DA TRANSMISIÓN INDEPENDIENTE

DOS CARÁCTERES: "Génenes que determinan un carácter heredan de forma independiente".

H. DOMINANTE:

AA } semiente amarilla
Aa }

aa: semiente verde

LL } semiente lisa

ll: semiente rugosa

P AALL x aall

F1 100% AaLl

alelos posibles en F1:

AaLl

proporción 9:3:3:1

Cruce entre F1:

	AL	Al	al	al
AL	AALL	AAAL	AaLL	AaLl
Al	AAAL	AAll	AaLL	AaLl
al	AaLL	Aall	AaLL	aall
al	AaLl	Aall	aall	aall

□ Herdanza ligada ao sexo

O daltonismo e a hemofilia son enfermidades debidas a xenes localizados no cromosoma X e que se manifestan de xeito diferente en homes e en mulleres.

- HEMOFILIA: débese a un xene recesivo do cromosoma X. Os individuos monocigóticos recesivos teñen un déficit do factor VIII ou do factor IX de coagulación e pode ceu hemoraxias e saírados frecuentes. O tratamento consiste na administración por via venosa do factor.

As mulleres heterocigóticas producen suficiente cantidade de factor e non presentan a enfermidade, pero son portadoras dela. As posibles mulleres hemofílicas non chegan a nacer.

$$\text{♂} \left\{ \begin{array}{l} XY = X^H Y \text{ sa} \\ X^h Y \text{ hemofílico} \end{array} \right.$$

$$\text{♀} \left\{ \begin{array}{l} XX = X^H X^H \text{ sa} \\ X^h X^H = X^h X^H \text{ portadora} \\ X^h X^h \text{ hemofílica} \end{array} \right.$$

- DALTONISMO: débese a un xene recesivo do cromosoma X. Consiste na cegueira para as cores vermella e verde; segue o mesmo tipo de herdanza que a hemofilia pero só hai mulleres dáltonas.

$$\text{♂} \left\{ \begin{array}{l} XY = X^D Y \text{ sa} \\ X^d Y \text{ dáltonico} \end{array} \right.$$

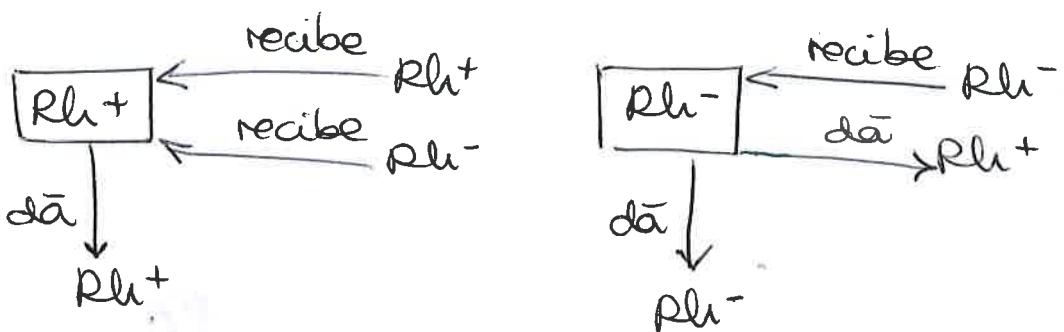
$$\text{♀} \left\{ \begin{array}{l} XX = X^D X^D \text{ sa} \\ X^d X^D = X^d X^D \text{ portadora} \\ X^d X^d \text{ dáltonica} \end{array} \right.$$

□ Grupos sanguíneos

Genotipos	Xenotipos	sistema ABO	
		aglutinóxenos (nos G.V.)	aglutininas (no plasma)
grupo A	AA / AO	A	β
grupo B	BB / BO	B	α
grupo AB	AB	A, B	—
grupo O	OO	—	α, β

Nunha transfusión hai que ter en conta os aglutinóxenos do doante e as aglutininas do receptor, e se cadrau A con α e ou B con β, non poderá realizarse a transfusión.

sistema Rh:

doante universal : O Rh-

receptor universal : AB Rh+

□ Mutacións

As mutacións son cambios espontâneos e azais no ADN das células. A frecuencia das mutacións é moi baixa, pero pode aumentar pola acción de agents mutagénicos (radiacións, substancias químicas ou contaminantes ambientais).

Adoitan ser prexudiciais, aínda que unha mutación beneficiosa mellora a capacidade de supervivencia do individuo.

As mutacións son unha fonte de variabilidade xenética, que permite a biodiversidade e a evolución das especies.

- Mutacións xenéticas: cambios na secuencia de nucleótidos de ADN, que afectan á súa vez á secuencia e á estrutura dos xenes e ás, polo tanto, herdables. Débense a erros durante a duplicación do ADN. As proteínas producidas a partir dun xene mutado poden ser distintas das normais.

- Mutacións cromosómicas: afectan ao número ou estrutura dos cromosomas. Débense a erros na separación dos cromosomas durante a meiose.

□ Enmascaramento da 3ª Lei de Mendel

A 3ª lei ten excepcións porque non sempre se herdan con total independencia os caracteres. Isto é debido a:

- Ligamento xenético: os caracteres determinados por xenes do mesmo cromosoma transúntense conjuntamente (xenes ligados).

- Recombinación: na profase I da meiose, pares de cromátidas homólogas intercambiam segmentos cromosómicos.
- Interacción xenética: varios pares de alelos influyen sobre un único carácter.

□ Teoría cromosómica da herdaña

John realizou por primeira vez o estudo dos experimentos de cruzamento e o estudo da citologia.

Thomas H. Morgan enunciou os principios básicos da Teoría cromosómica da herdaña:

- Os xenes están nos cromosomas.
- A súa disposición é lineal, un detrás doutro.

□ Evolución

A evolución é o proceso de cambio dos seres vivos ao longo do tempo, e cuxo resultado é a formación de novas especies como adaptación ás diferentes condicións ambientais.

★ EVIDENCIAS:

- Bioxeográficas: baseáuse en que a distribución xeográfica dos seres vivos non é uniforme.
- Paleontoxicas: mediante a comparación dos fósiles pódese comprobar a formación, expansión, distribución, evolución e extinción das especies. Un aspecto importante nas evidencias fósiles da evolución é a deriva continental.
- Taxonómicas: en cada taxón atopíase organismos que comparten semellanzas anatómicas, fisiológicas e xenéticas; estas semellanzas se deben a que comparten un antecesor común.

- Morfóxicas: corresponden aos estudos de anatomia comparada.
- Estructuras homólogas: anatomicamente similares pero adaptadas a distintas funciones.
- Estructuras análogas: adaptadas a mesma função pero com origem diferente.
- Estructuras vestigiais: non realizan ningunha función.
- Eubiotóxicas: comparan o desenvolvimento embrionario para establecer parentesco.
- Citotóxicas e citoxenéticas: segundo a teoría eudimbiótica, a análise comparada das diversas distribuições celulares amosa que as células eucariotas evoluíron a partir dunha asociación simbiótica; os estudos citoxenéticos acham información sobre a evolución cromosómica.
- Moleculares: comparan moléculas entre organismos. Algunhas evidencias deste tipo son: as biomoléculas principais son comuns para todos os seres vivos, o ATP é a "moeda enerxética" universal e o código xenético e os procesos metabólicos son comuns.

✳ MICROEVOLUCIÓN:

A microevolución defínese como os cambios producidos nunha poboación, entendida como conxunto de individuos da mesma especie. Cada poboación ten un fondo ou aceiro xenético, composto por todos os alelos en todos os loci xenicos de todos os individuos. Para a evolución das poboacións, estíndanse as frecuencias xenotípicas, fenotípicas e alelicas.

Existen diferentes factores que cambian as frecuencias alélicas e xenotípicas e que, polo tanto, rompen o equilibrio do modelo de Hardy-Weinberg (equilibrio das frecuencias alélicas no aceno xenético dunha poboación; este permanece constante en cada xeración posterior) e producense a evolución. Os principais factores son o apareamento non aleatorio, as mutacións, a deriva xenética, o fluxo xenético e a selección natural.

* TEORÍA DA EVOLUCIÓN DE DARWIN E WALLACE:

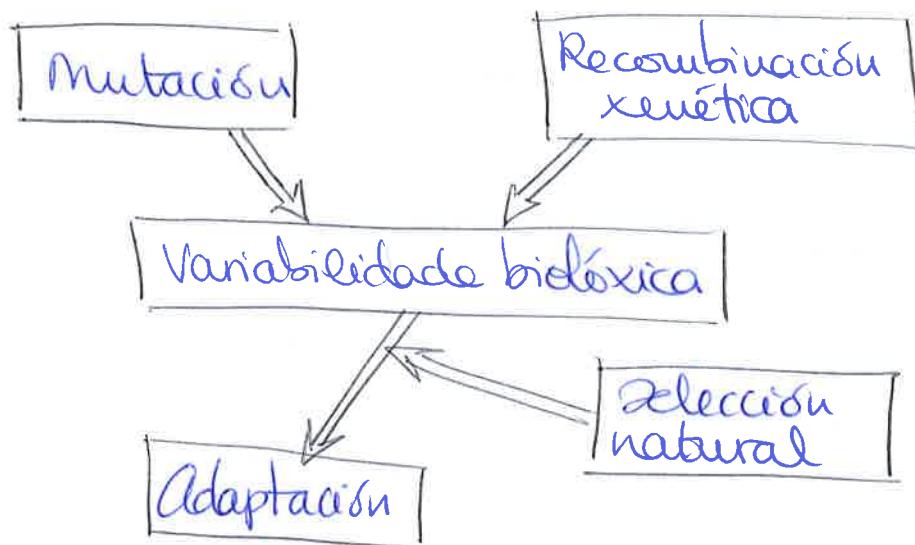
Ideas básicas da teoría proposta por Charles Darwin e Alfred Wallace:

- Existe unha lucha pola supervivencia, xa que os recursos son limitados e se establece unha competencia entre individuos.
- Existe unha gran variabilidade entre os individuos dunha mesma poboación, xa que apreciamos差异as no tamaño, na coloración ou nas aptitudes.
- O medio selecciona aos mellor adaptados, xa que teñen unha variación que lles confire vantaxes.
- As especies evolucionan de forma continua e gradual.

* NEODARWINISMO OU TEORÍA SINTÉTICA DA EVOLUCIÓN:

As ideas de Darwin deixaron sen resolver cal era a causa da variabilidade entre individuos da mesma especie. Cos descubrimentos

en xenética e outras árees como a bioquímica e a paleontoloxía, podemos afirmar que as causas da evolución segundo o neodarwinismo son:

A evolución producese gradualmente por cambios nas frecuencias dos distintos alelos.
A unidade evolutiva non é o individuo, senón a poboación.

* ESPECIACIÓN:

A especiación é o proceso de formación de novas especies e o resultado final dos cambios nas frecuencias alílicas e xenotípicas que se producen nun acento xenético.

* EVOLUCIÓN E BIODIVERSIDADE:

O biodiversidade refícte a variedade e a cantidade de organismos que existen nunha zona. O termo tamén é aplicable á variedade de xenes e ecosistemas. Segundo Theodorius Dobzhansky, a evolución é a clave da biodiversidade e nado ten sentido na Biología se non

A variabilidade e a seleção natural incrementam a biodiversidade, e a extinção a diminui.

O estudo dos fósiles mostra que a velocidade do cambio evolutivo foi irregular ao longo da história. Nalguns períodos, as espécies experimentaram poucos cambios; noutros, os cambios ambientais e biológicos favoreceram novas características e incrementaram a velocidade a que formam espécies (taxa de especiação).

Um exemplo que mostra como a evolução aumenta a diversidade é a radiação adaptativa, mediante a qual muitas espécies novas se originam a partir dumha ou várias ancestrais, a medida que se vão adaptando às diversas condições ambientais.